

CENTAR ZA DEMOKRACIJU I PRAVO MIKO TRIPALO

**STRATEŠKE TUŽBE PROTIV JAVNE PARTICIPACIJE (SLAPP)
U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Zagreb, 2024.

Sadržaj

Uvod	3
1. Kontekst i važnost SLAPP-a	4
2. Definicija i indikatori SLAPP-a	6
3. Metodologija istraživanja	8
4. Baza sudskih odluka	10
5. Osnovni rezultati: statistika, uočeni problemi, posebni slučajevi, suci kao tužitelji, i drugi nalazi	11
Zaključci	26
Preporuke	28
Prilozi	38

Uvod

Ovaj dokument predstavlja izvještaj o istraživanju koje je proveo Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo (CMT), na temu „SLAPP“ tužbi protiv medija. „SLAPP“ je skraćeni naziv za "*Strategic Lawsuits against public participations*", na hrvatskom jeziku – strateške tužbe protiv javne participacije.

Cjelokupni projekt CMT proveden je u suradnji s Hrvatskim novinarskim društvom (HND), pri čemu je HND priredio nekoliko studija o tome kako su tužbe i sudski postupci utjecali na medije i novinare. Te se studije prezentiraju u posebnom izvještaju.

Istraživanje je provedeno uz financijsku potporu britanske organizacije Justice for Journalists Foundation te uz suradnju s međunarodnom organizacijom Coalition against SLAPP in Europe (CASE, <https://www.the-case.eu/>).

Važnost istraživanja SLAPP-a potječe od činjenice da se takve tužbe nerijetko koriste kao sredstvo zastrašivanja i sprječavanja pojedinaca i/ili organizacija koji izvještavaju i informiraju javnost o temama od opravdanog i javnog interesa. Zaštita pojedinaca i/ili organizacija od SLAPP-a predstavlja zato zaštitu prava na slobodu izražavanja koje je zajamčeno nacionalnim, Ustavnim, kao i međunarodnim pravnim propisima.

Cilj ovog dijela istraživanja bilo je prikupljanje podataka te analiza sudskih odluka u parničnim i kaznenim postupcima koji su se u Republici Hrvatskoj vodili protiv nakladnika, urednika i novinara (ukratko medija) zbog javno objavljenih tekstova i priloga. Studija identificira moguće SLAPP indikatore te analizira najvažnije osobine SLAPP predmeta.

Pravni sustav Republike Hrvatske, u vrijeme pisanja ovog izvještaja, ne sadrži propis koji bi definirao SLAPP. Stoga su za potrebe projekta SLAPP predmeti definirani kao oni koji su vođeni pred sudom, a koji sadrže dovoljan broj indikatora radi kojih bi se moglo zauzeti mišljenje da se radi o očito neosnovanom i/ili zlonamjernom sudskom postupku kojem je isključivi cilj tužitelja zastrašivanje i uznemiravanje protivne strane, odnosno tuženika, u svrhu cenzure, kao i ostvarenja tzv. „zamrzavajućeg“, odnosno odvrćajućeg učinka na sve treće osobe glede prenošenja kritike ili određene poruke koja je od javnog interesa. Na osnovu ovakve definicije, analizirali smo pojavljuju li se tzv. SLAPP indikatori u predmetnim sudskim odlukama i zapisnicima.

U svrhu istraživanja, CMT je putem Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije te općinskih i županijskih sudova Republike Hrvatske pribavio 1.333 (tisuću tristo trideset i tri)

sudskih presuda i odluka u predmetima protiv medija i novinara iz razdoblja 2016.-2023., od kojih je većina postala pravosnažnom u navedenom razdoblju. CMT se ovim putem zahvaljuje Ministarstvu pravosuđa, uprave i digitalne transformacije te sudovima na pruženoj pomoći.

1. Kontekst i važnost SLAPP-a

Važnost SLAPP-ova je evidentna kada se stavi u kontekst ostvarenja prava na slobodu izražavanja koje je temeljno ljudsko pravo neophodno za demokratsko i civilno društvo. Pravo na slobodu izražavanja uključuje slobodu iznošenja informacija i kritika o temama koje su od javnog interesa. Sloboda izražavanja kao takva ne omogućava samo pluralizam stavova i mišljenja, već je i presudna za ostvarenje pravne, društvene i političke participacije građana.

U hrvatskom nacionalnom pravu, pravo na slobodu izražavanja zajamčeno je odredbom članka 38. stavka 1. Ustava Republike Hrvatske, s time da je odredbom stavka 2. predmetnog članka, posebno navedeno da sloboda izražavanja misli obuhvaća osobito slobodu tiska i drugih sredstava priopćavanja, slobodu govora i javnog nastupa i slobodno osnivanje svih ustanova javnog priopćavanja. Pored navedenog, Ustavom Republike Hrvatske izričito se zabranjuje cenzura te se propisuje da novinari imaju pravo na slobodu izvještavanja i pristupa informaciji.¹

U međunarodnom kontekstu pravo na slobodu izražavanja zajamčeno je nizom međunarodnih pravnih akata na europskoj i globalnoj razini. Primjerice, odredba članka 11. Povelje o temeljnim pravima Europske unije propisuje kako predmetno pravo uključuje slobodu mišljenja te primanja i davanja informacija i ideja bez uplitanja tijela vlasti i bez obzira na granice.² Također, Povelja, jednako kao i Ustav Republike Hrvatske, posebno ističe slobodu izražavanja u odnosu na medije. Pored navedenog, pravo na slobodu izražavanja zajamčeno je Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Općom deklaracijom o ljudskim pravima, kao i Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima.³ Dakle, predmetne odredbe koje propisuju pravo na slobodu izražavanja, utvrđuju i medijske slobode kao neophodan, a i najvažniji, element slobode izražavanja.

---

¹ Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/1990, 135/1997, 113/2000, 28/2001, 76/2010, 5/2014).

² Povelja Europske unije o temeljnim pravima (2016/C 202/02), Službeni list Europske unije, 07.06.2016.

³ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Međunarodni ugovori br. 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/006, 2/2010, 13/2017). Opća deklaracija o ljudskim pravima, usvojena i proglašena od Opće skupštine Rezolucijom 217 A (III) 10.12.1948. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, usvojen na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda, 16.12.1966., (rezolucija br. 2200 A /XXI/), stupio na snagu 23.03.1976.

Iako predmetno pravo nije apsolutno, važno je shvatiti da ono teži dalekosežnoj zaštiti slobode izražavanja i medijskih sloboda. No, ipak ostaje potreba da se odredi jesu li tužbe ili zahtjevi koji se odnose na javnu participaciju u pitanjima od javnog interesa usmjereni na tzv. odvratajući učinak ili se radi o legitimnim pravnim postupcima.

Cilj je tzv. SLAPP tužbi sprječavanje medija u ostvarenju njihovog prava na slobodu izražavanja te informiranja javnosti o temama koje se odnose na participaciju građana u političkoj, pravnoj i društvenoj sferi demokratskog društva. Naime, privatni tužitelji, očito neosnovanim i često zlonamjernim postupcima, nastoje koristiti sudove kako bi spriječili aktivnosti koje su od javnog interesa. Osim svrhe sprječavanja, cilj takvih postupaka je i preliminarno utjecati na ostale aktere u društvu na način stvaranja tzv. odvratajućeg učinka u odnosu na objavljivanje informacija u javnosti koje su od šireg javnog interesa. Često su u takvim postupcima tužitelji moćne osobe ili organizacije (političari, suci, korporacije, odnosno trgovačka društva i dr.), dok su tuženici novinari, glavni urednici, nakladnici, aktivisti, organizacije civilnog društva i dr. Uz nerijetko postojanje odnosa neravnoteže, postoji i problem financijske prirode, s obzirom na to da tužena strana ne raspolaže uvijek jednakim ili sličnim financijskim i drugim resursima.⁴

Uz gore navedeni problem, SLAPP tužbe mogu prouzrokovati niz problema tuženicima novinarima koji su zaposleni kod poslodavca pravnih osoba, odnosno nakladnika medija u smislu zadržavanja radno pravnog odnosa radi straha od otkaza, kao i otežavanja pronalaska novog posla kod drugog poslodavca. Navedeno pogotovo u slučaju kada tužitelj tužbu istovremeno usmjerava i protiv novinara kao fizičke osobe i protiv nakladnika medija. Također, SLAPP-ovi, odnosno postojanje više postupaka koje se vode protiv nakladnika medija mogu predstavljati problem pravnim osobama koji se oglašavaju putem predmetnog medija.

Dakle, za sprečavanje SLAPP tužbi potrebne su jasne zakonske odredbe i pravni mehanizmi koji će ih sprječavati te time služiti cjelovitom suštinskom ostvarenju prava na slobodu izražavanja.

Važnost SLAPP-a razvidna je kroz sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava koji prvi put spominje pojam SLAPP-a u predmetu *Memo protiv Rusije*, u kojem je utvrdio da tužba za klevetu, podnesena od strane tijela izvršne vlasti protiv online medija, kao i naknadno usvajanje zahtjeva, nije bila u skladu s legitimnim ciljem zaštite ugleda drugih. Predmetna presuda

---

⁴ Postojanje indikatora neravnoteže u konkretnom predmetu ne predstavlja nužan uvjet da bi se za određeni predmet moglo steći mišljenje da predstavlja tzv. SLAPP predmet.

afirmira problematiku SLAPP-a te utvrđuje da je došlo do povrede slobode izražavanja podnositelja.⁵

Iako je tema SLAPP-a već dulje vrijeme prisutna u stručnoj i široj javnosti, njezina važnost istaknula se u novije vrijeme upravo u europskoj pravnoj stečevini. Važni napredak je ostvaren u europskom okviru, gdje su učinjeni određeni pomaci u vidu gore spomenute Direktive. Naime, dana 1. prosinca 2023. godine postignut je politički dogovor između Europskog parlamenta i Vijeća Europe o novim pravnim pravilima čija je svrha zaštita novinara i aktivista za ljudska prava od strateških tužbi protiv sudjelovanja javnosti (SLAPP), dok je gore spomenuta Direktiva stupila na snagu dana 6. svibnja 2024. godine.

Naime, dana 6. svibnja 2024. godine, stupila je na snagu Direktiva (EU) 2024/1069 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. travnja 2024. o zaštiti osoba uključenih u javno djelovanje od očito neosnovanih tužbi ili zlonamjernih sudskih postupaka ("strateške tužbe usmjerene protiv javnog djelovanja") (u daljnjem dijelu teksta: „Direktiva“). S tim u vezi, Direktiva je obvezala države članice Europske unije da do dana 07. svibnja 2026. godine, usklade svoje nacionalno zakonodavstvo, administrativne i druge mjere s odredbama Direktive. U Preambuli Direktive, ističe se namjera da se suzbije "klevetnički turizam" i praksa *forum shopping-a*, odnosno odabir najpovoljnije pravne nadležnosti za tužitelja. Također, ne smije se zanemariti da se, prije donošenja predmetne Direktive, tematika SLAPP tužbi, odnosno predmeta, na području Europske unije počela širiti nakon smrti novinarke iz Malte, gđe Daphne Caruana Galizie koja je, u trenutku svoje smrti, imala u tijeku preko četrdeset sudskih postupaka koji su bili pokrenuti protiv nje od strane drugih fizičkih i pravnih osoba te su i danas, nakon njezine smrti, neki od predmetnih postupaka u tijeku, a koji se sada vode protiv njezinih nasljednika.

2. Definicija i indikatori SLAPP-a

SLAPP se kao termin pojavio kod profesora Georga W. Pringa i Penelope Canan u njihovoj knjizi iz 1996. godine: "*SLAPP: Getting Sued for Speaking out*". No, treba napomenuti kako ni u stručnoj javnosti ne postoji jedinstvena i općeprihvaćena definicija SLAPP predmeta.

Za potrebe ovog projekta, kao SLAPP predmet, koji naziv koji potječe od američkih znanstvenika iz 1980-ih i 1990-ih godina, smatra se onaj sudski predmet koji se vodi/o pred nadležnim sudom, a koji sadrži dovoljan broj indikatora radi kojih bi se moglo zauzeti mišljenje da se radi o očito neosnovanom i/ili zlonamjernom sudskom postupku kojem je isključivi cilj

---

⁵ Memo protiv Rusije (zahtjev br. 2840/10), od 15.03.2022.

tužitelja zastrašivanje i uznemiravanje protivne strane, odnosno tuženika u svrhu cenzure, kao i ostvarenja tzv. „zamrzavajućeg“, odnosno odvrćajućeg učinka na sve treće osobe glede prenošenja kritike ili određene poruke koja je od javnog interesa. Tuženici mogu biti novinari, aktivisti za ljudska prava, mediji, izdavačke kuće, organizacije civilnog društva, sindikalni povjerenici, kao i članovi akademske zajednice, dok je tužitelj u pretežitom broju slučajeva moćan pojedinac ili organizacija. Napominjemo da hrvatski pravni sustav, u trenutku pisanja ovog izvještaja, ne sadrži zakonsku definiciju SLAPP predmeta.

CMT je kao indikatore mogućih SLAPP sudskih predmet, smatrao sljedeće:

- tužitelj je moćan pojedinac, lobistička organizacija, korporacija i/ili državno tijelo koji podnose tužbu protiv tuženika koji je izrazio kritiku i/ili prenio određenu poruku o pitanju koje je od javnog interesa ali je istovremeno neugodno tužitelju,
- tužitelj ima snažniji, primjerice financijski ili politički, položaj od tuženika,
- prekomjerna, neproporcionalna ili nerazumna narav tužbenog zahtjeva ili njegovog određenog dijela,
- postoji relativno visok tužbeni zahtjev, odnosno suviše visoko naznačena vrijednost predmeta spora,⁶
- tema sudskog postupka je radnja koje se odnosi na javnu participaciju tuženika glede neke teme koja je od javnog interesa,
- postoji više sudskih postupaka koje je pokrenuo tužitelj podnošenjem tužbi ili se radi o povezanim subjektima u svezi sa sličnim pitanjima ili uznemiravanjem, zastrašivanjem ili prijetnjama tužitelja ili njegovih zastupnika,
- iz sudskih odluka su razvidne određene procesne taktike koje se primjenjuju u zloj vjeri - odgađanje sudskog postupka (primjerice odgađanja ročišta); stvaranje nerazmjernih troškova za tuženika u postupku na način da se očito suviše visoko naznačuje vrijednost predmeta spora; biranje najpovoljnijeg suda,

---

⁶ Za potrebe ovog projekta CMT je kao relativno visoko postavljen iznos naknade štete uzimao iznose od 2.000,00 EUR pa nadalje. Prilikom odabira uzeto je u obzir nekoliko čimbenika. Pravno shvaćanje koje je zauzeo Vrhovni sud Republike Hrvatske, pod brojem Su-IV-47/2020-5 na drugoj sjednici Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske (2/20.), kao i utvrđenje Europskog suda za ljudska prava u predmetu Narodni list d.d. protiv Hrvatske 2018 godine, u kojem je utvrdio da je dosuđena naknada štete bila nerazmjerna težini povrede ugleda suca. Naime, sud je ocijenio da šteta ugledu suca nije bila toliko ozbiljna da bi opravdala iznos naknade neimovinske štete od 50.000,00 kuna, jer hrvatski sudovi dosuđuju 2/3 tog iznosa za duševne boli zbog smrti brata/sestre.

- u sudskom postupku su predloženi dokazi koji nisu nužno potrebni za predmetni postupak, već su isključivo predloženi kako bi se odugovlačio predmetni sudski postupak te i se povećali sudski i odvjetnički troškovi, kao i troškovi zateznih kamata.

Ovdje je važno navesti kako okolnost da određeni predmet sadrži SLAPP indikator ne mora nužno, odnosno sa sigurnošću značiti da se u konkretnom slučaju radi o SLAPP predmetu. Međutim, ako određeni predmet sadrži više SLAPP indikatora, navedeno upućuje na visoki stupanj vjerojatnosti da se u određenom predmetu zaista radi o SLAPP predmetu.

3. Metodologija istraživanja

Metodologija istraživanja je obuhvatila pristup prikupljanju podataka, kriterije za odabir uzorka, te metodu analize podataka.

Pristup prikupljanju podataka i kriterij za odabir uzoraka

Prvi korak koji je bio poduzet od strane CMT u svrhu ostvarenja istraživačkog dijela projekta bio je podnošenje zahtjeva za pristup informacijama Ministarstvu pravosuđa, uprave i digitalne transformacije (u daljnjem dijelu teksta: „Ministarstvo“) s uporištem u odredbama Zakona o pravu na pristup informacijama.⁷ Predmetnim zahtjevom tražila se dostava sudskih odluka, odnosno presuda i rješenja, u parničnim i kaznenim postupcima protiv medija i novinara u razdoblju od 2016. godine pa do 2022. godine, sukladno čl. 2. st. 1. t. 1. i t. 7. Zakona o medijima (Narodne novine, broj 59/04, 84/11, 81/13, 114/22). Nastavno je Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije prosljedilo predmetni ovaj zahtjev na postupanje svim prvostupanjskim sudovima Republike Hrvatske. Nakon ustupanja zahtjeva, prvostupanjski sudovi Republike Hrvatske donosili su različite i međusobno neujednačene odluke u povodu zahtjeva. Jedan dio broj sudova usvojio je zahtjev te dostavio tekst anonimiziranih sudskih odluka, drugi dio broj sudova je odbijao/odbacivao zahtjev CMT-a, dok je treći dio sudova usvojio zahtjev CMT-a i dostavio sudske odluke, kao i zapisnike.

Kod odbijanja/odbacivanja zahtjeva CMT za pravo na pristup informacijama sudovi su navodili različite razloge. Neki su tvrdili kako se uvid u spis može tražiti samo uz dokazivanje opravdanog interesa sukladno Sudskom poslovniku. Jedan od sudova je tvrdio da CMT „*nije specificirao podatke*“ te da ne mogu pronaći zatražene sudske odluke na način koji je bio naveden u predmetnom zahtjevu za pravo na pristup informacijama. Dio sudova nas je

---

⁷ Zakon o pravu na pristup informacijama (Narodne novine br. 25/2013, 85/2015, 69/2022).

obavijestio dopisom da nisu u mogućnosti postupiti sukladno zahtjevu za pravo na pristup informacijama iz različitih tehničkih nemogućnosti, nedostatka osoblja, dislociranosti spisa i dr.

Nastavno je određenim sudovima koji nisu postupili sukladno zahtjevu CMT-a još jedanput dostavljen dopis od strane CMT-a kojim su zamoljeni za dostavu sudskih odluka koje su objektivno u mogućnosti dostaviti. Međutim, zahtjev ni u potonjim slučajevima nije bio usvojen. Naposljetku, najmanji broj sudova do današnjeg dana nije donio bilo kakvu odluku povodom zahtjeva CMT-a za pravo na pristup informacijama.

Sljedeći korak prilikom istraživanja bio je podnošenje zahtjeva za pravo na pristup informacijama svim županijskim sudovima na području Republike Hrvatske, koji nisu odgovorili na zahtjev, iako je iz dopisa Ministarstva bilo razvidno pisalo da se predmetni zahtjev ustupa „svima“. Glede odluka županijskih (kao drugostupanjskih) sudova, također je bila razvidna diskrepancija i neujednačenost prilikom odlučivanja o zahtjevu CMT-a, uz istovjetne ili slične razloge koje su navodili općinski (prvostupanjski) sudovi, s time da su određeni županijski sudovi navodili kako je se za tražene informacije potrebno obratiti općinskim (prvostupanjskim) sudovima.

Ukupno je tim putem prikupljeno oko 438 sudskih odluka i zapisnika.

Obzirom na, u osnovi, slabi odaziv sudova, CMT se ponovno obratio Ministarstvu. Ministarstvo je nakon toga dostavilo CMT-u elektronskom obliku 861 pravomoćnu odluku općinskih sudova u građanskim, odnosno parničnim predmetima i 191 odluka općinskih sudova u kaznenim predmetima, odnosno sveukupno 1.052 pravomoćnih sudskih odluka.

Konačan broj predmeta dobiven je kada su uspoređene odluke koje su pribavljene od strane sudova Republike Hrvatske, temeljem ustupljenog zahtjeva izravno, s odlukama koje su ustupljene od strane Ministarstva. Naime, s obzirom na to da su neke odluke dostavljene dvostruko (i od strane sudova i od strane Ministarstva), odnosno da je bilo preklapanja, konačni rezultat ne predstavlja puki zbroj zaprimljenih odluka, već stvarni broj odluka bez ponavljanja.

Metoda analize podataka

Analiza pribavljenih sudskih odluka i zapisnika obuhvatila je u nekoliko koraka kvantitativnu, kvalitativnu i komparativnu analizu. *Kvantitativna analiza* korištena je za statističku obradu podataka. Navedeno je uključivalo izračun dostavljenih sudskih odluka i zapisnika u odnosu na općinske i županijske sudove te Ministarstvo; dostavu u odnosu na sve sudove pojedinačno;

broj građanskih i kaznenih predmeta; broj sudskih odluka (presuda i rješenja) i zapisnika; učestalost predmeta u kojima se pojavljuje barem jedan SLAPP indikator; vrsta odluke koja je donesena u sudskom predmetu; vrsta predmeta koji se pojavljuje te trajanje predmeta do pravomoćnosti. *Kvalitativna analiza* provedena je kroz analizu sadržaja sudskih odluka i zapisnika kako bi se iz istih identificirali ključni obrasci i motivi za pokretanjem sudskih postupaka. Analizirani su pravni argumenti, strategije tužitelja, obrane tuženih, te konačni ishodi sudskih postupaka. Ova analiza je omogućila dublje razumijevanje pravnih i društvenih implikacija SLAPP tužbi, obzirom se iz iste uvidjelo kako postoji određeni broj tužitelja/privatnih tužitelja koji učestalo iniciraju sudske postupke povodom objavljenih informacija koje se odnose na njih. Naposljetku, *komparativnom analizom* su uspoređene sudske odluke i zapisnici koji su dostavljeni od strane općinskih i županijskih sudova u odnosu na one koji su dostavljeni od strane Ministarstva radi sprječavanja eventualnog ponavljanja dostavljenih sudskih odluka.

4. Baza sudskih odluka

Stvorena baza podataka u Excel formatu sadrži anonimizirane podatke o sljedećim aspektima sudskih odluka: sud koji je donio odluku, poslovni broj i datum odluke, podaci o strankama, povod tužbi (primjerice objavljeni članak), činjenični i pravni navodi stranaka (pravna argumentacija tužitelja i tuženika), indikatori SLAPP-a (ako isti postoje), posebne okolnosti slučaja (trajanje postupka, pozivanje suda u obrazloženju odluke na praksu Europskog suda za ljudska prava i dr.), tražena i dosuđena naknada (ako je primjenjivo), dosuđeni troškovi postupka, te eventualne drugostupanjske odluke (ako je analizirana prvostupanjska odluka). Ova strukturirana baza omogućava sveobuhvatnu analizu i lakše pretraživanje podataka te pruža ključne informacije potrebne za istraživanje i razumijevanje SLAPP tužbi.

Baza sadrži 4 (četiri) dijela (*sheet-a*). Prvi dio odnosi se samo na građanske predmete, drugi dio samo na kaznene predmete, treći dio na predmete u kojima se nalazi barem jedan SLAPP indikator i četvrti dio koji sadrži predmete u kojima sudac pojavljuje kao aktivno legitimirana strana (tužitelj ili privatni tužitelj).

S obzirom na to da su prilikom istraživanja evidentirani višestruki izvori podataka (Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, općinski i županijski sudovi), provedena je kontrola je li CMT primio sve relevantne sudske odluke. CMT je neformalnim putem od strane određenih medija i novinara, kao i glavnih urednika, koji su bili stranke u

parničnim i kaznenim postupcima koji su vođeni protiv njih, stekli saznanja o određenim sudskim postupcima.

Jedno od ograničenja prikupljenih sudskih odluka i zapisnika predstavlja činjenica da je određeni dio sudskih odluka i/ili zapisnika bio anonimiziran što je otežalo svestrano kvalitativno istraživanje u svrhu identificiranja eventualnog SLAPP indikatora. Naime, navedeno otežava odgovaranje na pitanje je li tuženik/okrivljenik pisao o temi koja je od opravdanog (javnog interesa), odnosno je li tema sudskog postupka radnja koje se odnosi na javnu participaciju tuženika/okrivljenika glede neke teme koja je od javnog interesa, kao i identificiranja svojstva tužitelja/privatnog tužitelja (je li javna osoba, odnosno moćan pojedinac – političar, sudac, odvjetnik i dr.).

Daljnje ograničenje predstavlja činjenica da se u većini slučajeva u kojima su stranke mirno riješile svoj spor i/ili je tužitelj povukao svoju tužbu iz sudskih odluka ne mogu razaznati točni motivi povlačenja tužbe, mirnog rješenja spora, odnosno naposljetku prisustvo SLAPP elemenata. Navedeno pogotovo otežava mogućnost utvrđenja je li tužitelj i u takvim slučajevima uspio postići tzv. odvraćajući učinak u odnosu na medij (novinara, nakladnika, glavnog urednika i dr.).

Dodatno ograničenje se odnosi na činjenicu da nije iz svih sudskih odluka i zapisnika, odnosno obrazloženja sudskih odluka, uvijek razvidno je li tužitelj koristio određene procesne taktike u zloj vjeri (primjerice odgađanje ročišta, predlaganje nepotrebnih dokaza i sl., već bi za navedeno trebala biti provedena cjelokupna analiza spisa predmetnog postupka. Identifikacija SLAPP predmeta zahtjeva stoga detaljniju analizu konteksta i namjera tužitelja, kao i pravnih argumenata i strategija korištenih u postupku. Sa sigurnošću SLAPP predmeti se mogu identificirati samo kombinacijom kvantitativnih i kvalitativnih metoda analize, pa ih se onda može razlikovati od legitimnih, odnosno osnovanih pravnih postupaka.

5. Osnovni rezultati: statistika, uočeni problemi, posebni slučajevi, suci kao tužitelji, i drugi nalazi

Prisutnost SLAPP indikatora

Analiza 1.333 sudskih odluka (i zapisnika), pokazala je da je barem jedan SLAPP indikator, prema mišljenju CMT, prisutan u preko 40% analiziranih građanskih i kaznenih predmeta, dok se dva i više javljaju kod polovice tih predmeta.

Tablica 1. Broj pribavljenih odluka i zapisnika u odnosu na tijelo koje je dostavilo informacije

SUD ILI DRŽAVNO TIJELO OD KOJEG SU ODLUKE I ZAPISNICI DOSTAVLJENI	BROJ PRIBAVLJENIH ODLUKA I ZAPISNIKA
Općinski i županijski sudovi koji su dostavili informacije	438
Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije	1.046

Tablica broj 2. Broj odluka koji sadrži barem 1 (jedan) SLAPP indikator

SVEUKUPAN BROJ ODLUKA I ZAPISNIKA KOJI JE ANALIZIRAN	SADRŽI SLAPP INDIKATOR
1.333	551

Tablica broj 3. Broj odluka koji sadrži 1 (jedan) ili više SLAPP indikatora

JEDAN SLAPP INDIKATOR	DVA ILI VIŠE SLAPP INDIKATORA
551	259

Trajanje sudskih postupaka

Analizirani podatci pokazuju dugo trajanje sudskih postupaka. Kod svih parničnih građanskih postupaka koji su završili pravomoćnom presudom, prosjek trajanja je 1.557 dana, odnosno 52 mjeseca ili 4.3 godine.⁸ Ako se pak pogleda trajanje svih postupaka, dakle uključujući i one koji su završeni presudom i one koji su završeni povlačenjem ili odbačajem tužbe, prosječno trajanje nije znatno manje: 1.326 dana, odnosno 44 mjeseca ili 3.6 godina. Dakle, razlika u trajanju između postupaka koji završavaju presudom (odlukom kojom je meritorno odlučeno o osnovanosti zahtjeva) i onih koji ne završavaju presudom (već primjerice o povlačenju tužbe, rješenjem o obustavi postupka i dr.) nije znatna. U oba slučaja, mediji i novinari trpe značajno

⁸ Prema datoteci dobivenoj od strane Ministarstva koja sadrži 862 predmeta.

opterećenje zbog dugotrajnosti i neizvjesnosti ishoda predmetnih postupaka, parničnih troškova te eventualnih zateznih kamata koje cijelo vrijeme teku na utuženi novčani iznos, u slučaju da sud usvoji tužbeni zahtjev.

Za kaznene postupke, podaci koje smo pribavili nisu nažalost dozvolili precizno određivanje trajanja postupaka. No, uspoređujući prvih 10 (deset) predmeta, oni su postali pravomoćni tek 3-5 godina od godine koja se pojavljuje u oznaci predmeta.⁹ U jednom od tih slučajeva, do pravomoćnosti je trebalo 7 (sedam) godina.

Uspjesi tužbi

Zanimljivo je navesti da kod kaznenih postupaka samo 24% je završeno presudom, a od toga samo jedna trećina (tj. ukupno 8% predmeta) je završena presudom u korist privatnog tužitelja, dok su dvije trećine završile oslobađajućom presudom. Dakle, velika većina predmeta završava odustajanjem ili presudom kojom se optužba odbija.¹⁰

Od 18 presuda u korist tužitelja, izrečene kazne su s jednim izuzetkom bile ispod 1.200,00 EUR, a u 4 su predmeta bile izrečene uvjetne osude.

Mali postotak „*uspješnih*“ tužbi ukazuje da je prevladavajuća motivacija tužitelja vjerojatno stvaranje sudskih i odvjetničkih troškova protivnoj strani, kao i obeshrabrivanje medija, što se postiže i bez dobivenih sporova, naročito njihovom neizvjesnošću koja je potencirana dugim trajanjem postupaka.

Kod građanskih, odnosno parničnih postupaka, presudom završava manje od 40% postupaka, a od toga manje od polovice presuda, to jest oko 18% ukupnog broja tužbi uspijeva u dobivanju naknade štete. To ukazuje da motivacija obeshrabrivanje medija prevladava i kod parničnih postupaka.

---

⁹ Putem internetske stranice e-Predmet utvrđeno je je li u određenom predmetu došlo do izmjene poslovnog broja predmeta.

¹⁰ Iz nepoznatih razloga, u nekim sudskim odlukama donesene su presude kojima se optužba odbija, iako je tužitelj zapravo odustao od kaznenog progona.

Kumulacija tužbi

Tužitelji pritom nerijetko pokreću više parničnih postupaka protiv istog tuženika, a ponekad istovremeno iniciraju i kaznene postupke, pretežno zbog klevete, koja je još uvijek predviđena kao kazneno djelo u hrvatskom zakonodavstvu.

Uobičajena je i kumulacija tužbenih zahtjeva, pri čemu tužitelji istovremeno traže naknadu štete, objavu ispravka i/ili isprike, što sve dodatno opterećuje tuženike, radi moguće pravne neizvjesnosti. Također, u svezi s istom činjeničnom osnovom, tužitelji ponekad pokreću postupke protiv više tuženika, što također dovodi do pravne neizvjesnosti za tužene strane zbog mogućeg donošenja različitih sudskih odluka povodom podnesene tužbe.

Prilikom istraživanja, utvrđeno je da postoji određeni broj tužitelja (za takve tužitelje se koristi sintagma tzv. „*serijski tužitelji*“) koji učestalo podnose tužbe protiv medija te neki od njih često iznose iste činjenične navode i traže isti iznos naknade štete. S tim u vezi, može se zaključiti da je takvim tužitelja evidentno cilj stvaranje tzv. odvrćajućeg učinka.

Visina postavljeni tužbeni zahtjevi i dosuđene naknade

Zakonodavac nije odredio visinu naknada za neimovinske štete, uključivo duševne boli nanesene člancima u medijima, ostavivši to sudovima. 2002. godine Vrhovni sud Republike Hrvatske objavio je Orijehtacijske kriterije i iznosi za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete (u daljnjem dijelu teksta: „Orijehtacijski kriteriji“).¹¹ No ti Orijehtacijski kriteriji ne specificiraju visinu naknade štete za duševne boli kod sporova s medijima, ostavljajući odluku o tome sucima na diskreciju (u granicama postavljenog tužbenog zahtjeva). No, radi usporedbe, korisno je primijetiti da su Orijehtacijski kriteriji odredili naknadu štete za slučaj duševnih boli zbog smrti brata ili sestre, ili gubitka nerođenog djeteta u visini od 75.000,00 kuna (oko 10.000,00 EUR). Dalje, odšteta za jedan dan teškog bola (razlikuju se tri razine bola, slaba, srednja i teška) je određena u visini od 370,00 kuna, ili oko

---

¹¹ Su-1331-VI/02 i 1372-11/02, od dana 29.11.2002. u svezi s Izvodom iz zapisnika s druge sjednice Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske (2/20) održane 5. ožujka 2020. i 15. lipnja 2020., broj: Su-IV-47/2020-5.

50,00 EUR dnevno. Vrhovni sud Republike Hrvatske nije objasnio kojom metodom je utvrdio ta mjerila.¹²

Datoteka Ministarstva pokazuje da se u više od polovice predmeta za naknadu nematerijalne vrijednost spora naznačuje iznad 5.300,00 EUR (medijan), dok je prosjek 9.300,00 EUR. Dosuđene pravomoćne odštete su manje te imaju medijan od nešto ispod 2.700,00 EUR, a prosjek nešto preko 5.300,00 EUR. Najveću odštetu su dobila tri suca kao privatni tužitelji, jedan preko 13.000,00 EUR, a druga dvojica svaki preko 9.000,00 EUR, čemu treba dodati i zatezne kamate za oko 4 godine

Visina traženih i dosuđenih naknada šteta se pokazuje nesrazmjernom kada se usporedi s predviđenim naknadama za tešku fizičku bol. U razdoblju kada je većina predmeta pokrenuta, prosječna naknada za duševne boli zbog napisa u medijima je bila ekvivalentna teškoj fizičkoj boli trpljenoj više od 100 dana, kako je ova potonja bila određena u Orijentacijskim kriterijima Vrhovnog suda Republike Hrvatske prije najnovije revalorizacije. Najviša gore navedena odšteta je je bila ekvivalentna 265 dana nanesene teške fizičke boli.

Na nesrazmjer između iznosa naknada šteta dosuđenih protiv medija koje dosuđuju sudovi u Hrvatskoj upozorio je i Europski sud za ljudska prava u predmetu Narodni list d.d. protiv Hrvatske 2018 godine.¹³ Europski sud za ljudska prava je utvrdio da je dosuđena naknada štete od 50.000,00 kuna bila nerazmjerna težini povrede ugleda suca. Naime, sud je ocijenio da šteta ugledu suca nije bila toliko ozbiljna da bi opravdala taj iznos naknade neimovinske štete jer sudovi Republike Hrvatske uobičajeno dosuđuju 2/3 tog iznosa za duševne boli zbog smrti brata/sestre tužitelja. Europski sud za ljudska prava je pritom upozorio i da bi tako visok iznos naknade mogao odvratiti građane od otvorene rasprave o pitanjima od javnog interesa.

U gore navedenom predmetu, utvrđeno je da je Republika Hrvatska prekršila pravo na slobodu izražavanja nakladnika tjednika Narodni list d.d., zajamčeno člankom 10. Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Naime, U tjedniku Narodni list objavljen je članak pod naslovom „*Suca B. treba prikovati na stup sramote*“, koji je kritizirao suca zbog sudjelovanja na otvaranju novina lokalnog kontroverznog poduzetnika, kao i zbog prethodnog izdavanja

---

¹² Godine 2020. ovi iznosi su povećani za 50% radi inflacije i povećanja prosječnih plaća. Promijenjeni Orijentacijski kriteriji, Vrhovni sud Republike Hrvatske, <https://www.vsrh.hr/promijenjeni-orijentacijski-kriteriji.aspx>.

¹³ Predmet Narodni list d.d. protiv Republike Hrvatske (zahtjev br. 2782/12), od dana 08.11.2018. godine (<https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Presude%20i%20odluke/NARODNI%20LIST%20D.D.%20protiv%20Hrvatske.pdf>).

naloga za pretragu prostorija Narodnog lista. Nakon što novine nisu htjele objaviti ispriku, sudac je pokrenuo parnični postupak radi naknade štete zbog povrede prava osobnosti. Prvostupanjski i drugostupanjski sud presudili su u njegovu korist i dosudili mu naknadu štete u iznosu od 50.000,00 kuna zbog neimovinske štete. Ustavni sud nastavno je odbio ustavnu tužbu nakladnika. Nakladnik se obratio Europskom sudu za ljudska prava, tvrdeći da mu je dodjelom naknade štete zbog povrede ugleda suca povrijeđena sloboda izražavanja prema članku 10. Konvencije. Europski sud je primijenio načela utvrđena u predmetu *Europapress Holding d.o.o. protiv Hrvatske* i ocijenio da mora procijeniti je li zadiranje u slobodu izražavanja bilo opravdano u demokratskom društvu. Sud je istaknuo važnost procjene razmjernosti ograničenja slobode izražavanja, uključujući razlikovanje između izjava o činjenicama i vrijednosnih sudova.

Europski sud za ljudska prava zaključio je da su domaći sudovi ispravno procijenili da je sporni članak sadržavao vrijednosne sudove, ali nisu ispitali jesu li ti sudovi bili utemeljeni na činjenicama. Sud je ocijenio da je miješanje u slobodu izražavanja bilo propisano domaćim zakonima i imalo legitiman cilj zaštite ugleda suca, ali da nije bilo nužno u demokratskom društvu. Sud je također naveo da visoki iznos naknade štete od 50.000,00 kuna nije bio proporcionalan i mogao bi odvrćati od otvorene rasprave o pitanjima od javnog interesa.

Isto tako, Europski sud za ljudska prava je u točki 71. gore navedene presude naveo sljedeće:

*„Kada to stavimo u odgovarajući kontekst, ta naknada štete iznosi dvije trećine iznosa naknade neimovinske štete koju hrvatski sudovi određuju u pogledu duševne boli zbog smrti brata ili sestre (vidi smjernice Vrhovnog suda navedene u predmetu *Klauz protiv Hrvatske*, br. 28963/10, stavak 31., 18. srpnja 2013.). Sudu je teško prihvatiti da je šteta ugledu suca *B.B.* u ovom predmetu bila toliko ozbiljna da bi opravdala taj iznos naknade štete. Sud smatra da bi takav iznos naknade štete mogao odvratiti građane od otvorene rasprave o pitanjima od javnog interesa.“¹⁴*

Ovakva presuda Europskog suda za ljudska prava nije međutim navela Vrhovni sud Republike Hrvatske da adekvatno revidira svoje Orijehtacijske kriterije.

Na pozitivnoj strani, određeni sudovi su se pri smanjivanju zatraženih odštetnih zahtjeva počeli pozivati na gore navedenu odluku Europskog suda za ljudska prava. Tako na primjer

---

¹⁴ *Ibidem.*

Županijski sud u Varaždinu, presuda i rješenje poslovni broj 35 Gž-1860/2018-2, od dana 03.07.2019., u predmetu koji se također sudac javio ka tužitelj, naveo da „Imajući u vidu sadržaj predmetnog članka i iskaz tužitelja, ovaj sud smatra da niti ovdje (neovisno o postojanju određenih razlikovnih elemenata u odnosu na predmet koji je ispitivan pred Europskim sudom za ljudska prava) ne postoje takve okolnosti koji bi opravdale naknadu neimovinske štete u iznosu višem od 20.000,00 kn, već da upravo navedeni iznos predstavlja pravičnu novčanu naknadu.“

Zatezne kamate i sudski troškovi

Zatezne kamate su zakonom određene na visokoj razini, dugo vrijeme kao prosječne kamate nefinancijskim poduzećima uvećane za 3 postotna boda, a zatim kao eskontna stopa centralne banke uvećana za 5 postotna boda. Kamate na kredite nefinancijskim poduzećima odražavaju kreditni rizik, a tog rizika u ovom slučaju nema, a eskontna stopa centralne banke je također po svojoj definiciji neka vrsta kaznene stope, pa onda daljnje uvećanje vodi u ovom kontekstu neprimjereno visokim zateznim kamatama. To kod određenih tužitelja stvara dodatnu motivaciju za što dužim trajanjem spora.

Istovremeno, sudski troškovi koje moraju podnijeti stranke u postupku ovise, kao i odvjetnički troškovi, o naznačenoj vrijednosti predmeta spora od strane tužitelja, pri čemu tužitelj ima diskreciju, naročito u slučajevima kada se ne traži novčana odšteta, već se radi o nenovčanom tužbenom zahtjevu (objava ispravka/objava isprike). Naime, što je veća vrijednost predmeta spora, to su troškovi veći.¹⁵

---

¹⁵ Kad je za utvrđivanje stvarne nadležnosti, sastava suda i u drugim slučajevima predviđenim u ovom zakonu mjerodavna vrijednost predmeta spora, kao vrijednost predmeta spora uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva. U drugim slučajevima, kad se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu svotu, mjerodavna je vrijednost predmeta spora koju je tužitelj u tužbi naznačio. (čl. 35. u svezi s odredbom čl. 40. st. 2. Zakona o parničnom postupku).

Neujednačena sudska praksa

Postoje brojne indicije da je sudska praksa neujednačena. Određeni sudovi zahtijevaju dokazivanje štete te dosuđuju novčanu naknadu samo u težim slučajevima, dakle kada povreda zaista opravdava dosuđivanje naknade. Primjerice, pravno shvaćanje koje je razvidno iz presude Županijskog suda u Bjelovaru, poslovni broj Gž-1023/2019-2, od 17.04.2020.:

„Međutim, ocjena je i ovog drugostupanjskog suda da je prvostupanjski sud pravilno zaključio da informacijom u navedenom članku niti jedno pravo osobnosti tužiteljice nije povrijeđeno u mjeri koja bi opravdavala dosudu pravične novčane naknade. Ovo naročito imajući u vidu da je na zahtjev tužiteljice tuženik objavio ispravak informacije povodom spornoga članka.“

Nadalje, sljedeće zauzeto pravno shvaćanje razvidno je iz presude Županijskog suda u Puli – Pola, poslovni broj Gž-78/2021-2, od 17.03.2021.:

„Cijeneći zatraženu naknadu neimovinske štete za povredu ugleda i časti, ista se priznaje kada je povreda izuzetno teška i kada su realne manifestacije kod oštećenog tako očite da se jasno iskazuju kao povreda časti i ugleda, posljedično izazvana objavljenom informacijom a sve prema odredbi čl. 1100. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" broj: 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 i 29/18 – dalje ZOO).

(...)

Temeljem iskaza zaključuje da uznemirenost tužitelja objavom članka nije bila takvog intenziteta i trajanja da bi bili ispunjeni uvjeti iz čl. 1100. ZOO-a koji bi opravdavali dosudu pravične novčane naknade kraj činjenice da je o tužitelju u razdoblju prije i poslije objave toga članka objavljen niz članaka u kojima su se prenosile informacije o temama o kojima je u predmetnom članku pisano, pa se ukazuje nelogičnim da su opisane tegobe tužitelja uznemirenost, upiti obitelji i prijatelja uzrokovani baš objavom toga članka a osobito da su zbog te objave postojali unutar stranački pritisci, kao što i nije dokazao da je eventualna povreda prava osobnosti povezana tim člankom i da bi poteškoće bile u uzročno-posljedičnoj vezi sa tim člankom, odnosno da tegobe tužitelja u vidu uznemirenosti i upita obitelji i prijatelja ne upućuju na izrazito intenzivne duševne boli kod tužitelja, već određene negativne čuvstvene doživljaje zbog informacijom uzrokovanih upita.

(...)

Stoga je odbijen tužbeni zahtjev jer nije dokazana uzročna posljedična veza za nastanak štete, kao ni težinu i intenzitet povrede koji bi opravdao dosudu naknade.“

Također, razvidno je pravno shvaćanje iz presude Županijskog suda u Bjelovaru, poslovni broj GŽ-1139/2022-2, od dana 09.03.2022.:

„12.3.) Upravo zbog već navedenog – s jedne strane, da je tužitelj bio javna politička osoba (bivši ministar ...), i da je njegova fotografija uz naslov članka stavljena isključivo zbog povećanog interesa javnosti za predmetni kazneni postupak u kojem je tužitelj saslušan u svojstvu svjedoka, a s druge strane da javne političke osobe nisu imune na kritiku i kontrolu te da, osim u slučaju teških štetnih napada koji su u osnovi neutemeljeni, mogu biti podvrgnuti širim granicama prihvatljive kritike i od običnih građana ali i od medija – prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda, prihvaćanjem tužbenog zahtjeva tužitelja za pružanje zaštite njegova dostojanstva, ugleda i časti zbog stavljanja njegove fotografije uz naslov predmetnog članka i iznošenjem informacije da je on saslušan u svojstvu svjedoka u kaznenom postupku koji se vodi protiv drugih osoba, došlo bi do neopravdanog narušavanja pravične ravnoteže između dvaju suprotstavljenih prava na štetu zajamčene slobode mišljenja i izražavanja.“

Međutim, drugi sudovi smatraju da je za usvajanje tužbenog zahtjeva dostatno to što je određena informacija „objektivno podobna izazvati štetu tužitelju“, ili pak za dovoljan dokaz u smislu dokazivanja nastale štete prihvaćaju navođenje tužitelja da je morao odgovarati na upite članova obitelji i poznanika što mu je nanosilo duševne boli. Navedeni pravni stav u smislu „objektivne podobnosti“ informacije da nanese štetu, evidentan je iz presude Općinskog građanskog suda u Zagrebu, poslovni broj 53 Pn-386/18-45, od dana 28.10.2021.

Takve različite interpretacije doprinose pravnoj nesigurnosti. „Objektivno podobna“ argumentacija se primjenjivala i u slučajevima kada je bilo razvidno da novinski članak nije nanio nikakvu „dodatnu“ štetu, pogotovo obzirom na druge presude kojima su odbijeni zahtjevi tužitelja u drugim sličnim ili jednakim činjeničnim predmetima.

Iz presude Općinskog građanskog suda u Zagrebu, poslovni broj LX Pn-1162/18-16, od 20.12.2019., razvidno je da je nadležni sud prilikom odlučivanja o osnovanosti tužbenog

zahtjeva i odlučivanja o odmjeravanju visine naknade, uzeo u obzir navode o duševnoj boli koja je navodno nastala upitima od strane članova obitelji i poznanika:

„Prilikom odmjeravanja visine naknade, sud je imao u vidu da je tužiteljica povrijeđena i unutar svoje obiteljske intime a i na poslu, imajući u vidu da je i liječnica pa je očito da svoju karijeru gradi na izuzetno težak način a tako i stječe čast, ugled i dostojanstvo, noseći pri tome poseban teret i na radnom mjestu kao i izvan njega. Objavljenim tekstom i insinuacijama u njemu, pogođena je ne samo i tužiteljica nego i njena obitelj. Sud je stoga odlučio - uzimajući u obzir sve navedeno - da pravična novčana naknada tužiteljici iznosi 40.000,00 kuna za pretrpljenu neimovinsku štetu s osnove povrede prava osobnosti, duševnog mira, ugleda časti i dostojanstava tužitelja, prilikom čega je sud posebno uzeo u obzir negativan utjecaj teksta koji se svakako odnosi na tužiteljici preko članova obitelji kao i okoline tužitelja i u svakodnevnom životu i radu.“

Praksa sudova u pogledu odlučivanja o kumuliranim tužbenim zahtjevima također je neujednačena. U određenom broju slučajeva javlja se praksa gotovo „*automatskog*“ dodjeljivanja odštete, bez da se pritom dovoljno ili uopće valoriziraju činjenice kao što su već prethodno objavljeni ispravci i/ili isprike. Primjera radi, jedan sud je izrazio pravno shvaćanje da je „*notorno da se ispravci ne čitaju*“, pa se to vidi kao dodatni razlog za naknadu štete isplatom u novcu. No, treba primijetiti da u praksi tužitelji često traže objavljivanje ispravaka koji su napisani na način kojima se tekst nepotrebno razvlači, a istovremeno otežava njihovo čitanje.

Veliku ulogu u postupcima protiv medija mogu imati i sami naslovi članaka koje mediji objavljuju. Naime, iako je notorna činjenica da mediji često, radi privlačenja i primamljivanja potencijalnih čitača i ostale publike, znaju pretjerati u naslovima i/ili koristiti tzv. *clickbait* naslove, isti mogu predstavljati povod za tužbu pred sudom. Naime, odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj: U-III-1876/2018 i broj: U-III1898/2018, od 14.11.2019.¹⁶ U toj je odluci Ustavni sud naveo kako je notorna činjenica da „*određeni nezanemariv broj čitatelja barem ponekad čita samo naslove nekih članaka i gleda njima priložene fotografije, da neki čitatelji to čine često te da neki to čine (gotovo) uvijek. Kad se uzmu u obzir takvi čitatelji,*

---

¹⁶ Ustavnom odlukom jednoglasno je usvojena tužba podnositeljice te su ukinute presuda Županijskog suda u Velikoj Gorici, poslovni broj Gž-1483/2016-2, od 06.02.2018. i presuda Općinskog suda u Novom Zagrebu, poslovni broj Pn-2/2016-44 od 27.04.2016. te je predmet vraćen Općinskom sudu u Novom Zagrebu na ponovni postupak.

nedvojbeno je da kod prosječnog takvog čitatelja predmetni naslov stvara negativan dojam. Zanimarivanje tih činjenica rezultiralo je zanimarivanjem bavljenja prvostupanjske presude time jesu li podnositelji dužni trpjeti štetu u odnosu na takve čitatelje. Osim toga, članak 35. Ustava ne štiti samo ugled nego i osjećaj časti, a u konačnici i ljudsko dostojanstvo.“

Također, Vrhovni sud Republike Hrvatske je u rješenju, poslovni broj Rev-1414/16-2, od 14.09.2016. iznio pravno shvaćanje da:

„Suprotno pravnom shvaćanju suda prvog i drugog stupnja, ovaj sud je pravno shvaćanja da je gledano u svojoj ukupnosti, već i sam navedeni naslov podoban izazvati povredu prava osobnosti na ugled, dobar glas i čast iz čl. 19. st. 2. Zakona o obveznim odnosima ('Narodne novine', broj 35/05, 41/08, 125/11 – dalje: ZOO) koja u smislu odredbe čl. 1100. st. 1. ZOO-a opravdava dosudu pravične novčane naknade, jer se tekst objavljenog članka mora sagledati u cjelini s naslovom i podnaslovom, kao i činjenicom da naslov ne odgovara tekstu članka nego iskrivljuje informaciju iz članka i takvoj iskrivljenoj informaciji daje drugi značaj.“

Međutim, unatoč gore navedenom stajalištu Vrhovnog suda Republike Hrvatske (potvrđeno i u kasnijim odlukama, primjerice rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske, poslovni broj Rev-400/2018-8, od 04.07.2018.) kako i je i sam naslov podoban izazvati povredu prava osobnosti, sudovi trebaju biti oprezni ne smiju zanemariti praksu Europskog suda za ljudska prava koja govori u prilog da je pretjerivanje u naslovima članaka načelno dopušteno.

Naime, prema praksi Europskog suda za ljudska prava, sloboda tiska također obuhvaća mogućnost korištenja određenog stupnja pretjerivanja, pa čak i provokacije (Pedersen i Baadsgaard protiv Danske, § 71). Niti je na Europskom sudu za ljudska prava, niti na nacionalnim sudovima da zamijene svoje stavove sa stavovima tiska o tome koju tehniku izvještavanja novinari trebaju primijeniti u bilo kojem konkretnom slučaju (Jersild protiv Danske, § 31; Eerikäinen i drugi protiv Finske, § 65). Novinari uživaju slobodu odabrati, među vijestima koje im dođu do pažnje, koje će obraditi i na koji način (Couderc i Hachette Filipacchi Associés protiv Francuske [GC], §§ 31 i 139).¹⁷

---

¹⁷ Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights, Freedom of expression, European Court of Human Rights, ažurirano 31.08.2022.

Štoviše, članak 10. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, uključuje i umjetničku slobodu koja pruža priliku za sudjelovanje u javnoj raspravi i razmjeni političkih, kulturnih, društvenih informacija i ideja svih vrsta. Europski sud za ljudska prava je u nekoliko navrata primijetio da je satira oblik umjetničkog izražavanja i društvenog komentara koji, svojim inherentnim značajkama pretjerivanja i iskrivljavanja stvarnosti, prirodno ima za cilj provocirati i uznemiriti. Prema tome, svako miješanje u pravo umjetnika – ili bilo koga drugoga – da koristi ovaj oblik izražavanja mora se pažljivo ispitati (Welsh i Silva Canha protiv Portugala, § 29; Eon protiv Francuske, § 60; Alves da Silva protiv Portugala, § 27; Vereinigung Bildender Künstler protiv Austrije, § 33; Tuşalp protiv Turske, § 48; Ziemiński protiv Poljske (br. 2), § 45; Handzhiyski protiv Bugarske, § 51). U tom pogledu, u sudskoj praksi Suda može se prepoznati nekoliko varijacija satiričkog izraza: slika (Vereinigung Bildender Künstler protiv Austrije, § 33), znak s političkom porukom (Eon protiv Francuske, § 53), izmišljeni intervju (Nikowitz i Verlagsgruppe News GmbH protiv Austrije, § 18), oglas (Bohlen protiv Njemačke, § 50), karikatura (Leroy protiv Francuske, § 44; Patrício Monteiro Telo de Abreu protiv Portugala, § 40), novinski članak u lokalnim novinama (Ziemiński protiv Poljske (br. 2), § 45), te javno ismijavanje spomenika maskiranjem istog (Handzhiyski protiv Bugarske, § 51).¹⁸

Obveza objavljivanja presude

Kod kaznenih predmeta, Kaznenim zakonom je predviđeno da se osuđenik može obavezati na objavljivanje ili dijela ili čitave presude, pri čemu se u praksi izgleda češće dosuđuje prva opcija.¹⁹

Kod građanskih sporova, sudska praksa se promijenila nakon 2017. godine. Naime, do 2017. godine je vladajući pravni stav bio da Zakon o medijima, kao *lex specialis* u odnosu na Zakon o obveznim odnosima, ne predviđa objavljivanje ili dijela ili čitave presude kao oblik popravljivanja štete. Takvo stajalište je u više navrata je zauzeo i sam Vrhovni sud Republike

---

¹⁸ Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights, Freedom of expression, European Court of Human Rights, ažurirano 31.08.2022.

¹⁹ Javno objavljivanje presude predviđeno je odredbom članka 80. Kaznenog zakona (Narodne novine br. 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019, 84/2021, 114/2022, 114/2023, 36/2024).

Hrvatske, a u pretraženim presudama nismo našli traga da se sudska praksa nižih sudova u tom pogledu razlikovala.²⁰

Međutim, 2017. godine Vrhovni sud Republike Hrvatske van odlučivanja o određenom pojedinačnom predmetu, izmijenio je svoje pravno shvaćanje. Naime, Vrhovni sud Republike Hrvatske je izdao kratko priopćenje da je na sjednici Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske (4/17), održanoj dana 18. prosinca 2017. godine zauzeto sljedeće pravno shvaćanje:

"Objava pravomoćne presude u tiskovini dopušten je oblik popravljivanja neimovinske štete oštećenom u postupku na koji se primjenjuju odredbe Zakona o medijima." (Su-IV-270/17-10).²¹

Vrhovni sud Republike Hrvatske pritom nije objavio bilo kakvo objašnjenje za promjenu svog pravnog shvaćanja.

Da bismo shvatili zašto je Vrhovni sud Republike Hrvatske promijenio svoje pravno shvaćanje, CMT se u lipnju 2024 obratio Vrhovnom sudu Republike Hrvatske sa zahtjevom za uvid u cijeli tekst zapisnika za tu točku dnevnog reda. Vrhovni sudu Republike Hrvatske je taj zahtjev odbio, a CMT se na tu odluku žalio Povjereniku za informiranje, te očekuje njegovu odluku. Interesantno je pritom da je Vrhovni sud u svom odgovoru naveo kako je o tom pitanju odlučeno bez nekog pisanog materijala kao osnove. Sva tri dokumenta (zahtjev za pravo na pristup informacijama, odgovor Vrhovnog suda Republike Hrvatske, žalba CMT) nalaze se nalaze u Prilogu 3.

CMT smatra da kod usvojenih tužbenih zahtjeva, odnosno uspjeha u parnici, tužitelj svakako ima pravo da se njegov uspjeh objavi, No, kako sudske odluke nerijetko sadrže opširna obrazloženja, pa se često po nekoliko puta u istoj presudi navode detalji računanja zateznih kamata, a istovremeno su pisane stilom koji će odbiti čitatelja koji nije posebno zainteresiran (paragrafi koji se protežu preko jedne stranice, dugački nizovi složenih nezavisnih rečenica koji otežavaju praćenje logike argumenata). Stoga obveza objavljivanja teksta cijele presude

---

²⁰ Primjerice odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, poslovni broj Rev-1661/10, od 03.11.2010.; odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, poslovni broj Rev-1933/14, od 23.12.2014.; odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, poslovni broj Rev-798/16-2, od 27.04.2016. Isto stajalište su zauzimali i drugostupanjski sudovi (primjerice v. odluku Županijskog suda u Bjelovaru, poslovni broj Gž-3758/13-2, od 27.02.2014.

²¹ Izvod iz zapisnika sa četvrte sjednice Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske (4/17) održane 18. prosinca 2017., Broj: Su-IV-270/17-10, Zagreb, 18.12.2017.

teško da ostvaruje neku informacijsku vrijednost, no optuženim tiskanim novinama i novinarima nameće neproporcionalno velike i objektivno nepotrebne troškove.²² Taj problem bi se mogao lako otkloniti tako da se objavljuje samo izreka presude ili njen sažetak presude, a da se cijela presuda objavi na web stranici suda. CMT zato smatra da je Vrhovni sud Republike Hrvatske svojom neobjašnjenom izmjenom vlastitog pravnog shvaćanja nesvršishodno omogućio da se u predmetnim parničnim postupcima protiv medija neproporcionalno povećavaju troškovi tiskovnih medija, prema kojima je to mišljenje eksplicitno orijentirano.

Suci kao tužitelji protiv medija

U pribavljenim podacima od strane od strane Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, razvidno je da su u 19 sudskih predmeta suci bili privatni tužitelji. U našoj analizi ustanovili smo da se u 14 (četnaest) od pribavljenih 18 (osamnaest) sudskih odluka nalazi barem jedan SLAPP indikator.²³

U tri kaznena postupka, jedan je završen uvjetnom novčanom kaznom, jedan kaznom od 1.000,00 EUR, dok je treći obustavljen.

Od 16 parnica, dvije su završene povlačenjem, jedna tužba je odbačena zbog stečaja, 6 je odbačeno iz drugih razloga, a u 7 slučajeva suci su dobili odštetu. Ono što pada u oči je da su osuđujuće presude u korist sudaca znatno veće nego u drugim presudama. Tako je medijan dosuđenih iznosa sucima dvostruko veći od medijana svih presuda, a prosjek je 50% veći. Gore smo već napomenuli da su tri najveće pojedinačne odštete dosuđene sucima.

Iako u znatnom broju slučajeva suci kao tužitelji ne uspijevaju sa svojim tužbama, ne treba podcjenjivati negativni efekt u javnosti kada u njima uspiju te utjecaj koji svojim visokim zahtjevima ostvaruju na dodijeljene naknade šteta u drugim slučajevima i to sa natprosječnim iznosima. S tim u vezi, niti u jednoj pribavljenoj sudskoj odluci, nije razvidno da je uzeta u

---

²² Mišljenje govori samo o obavezi objavljivanja u tiskanim medijima.

²³ Činjenica da određeni predmet sadrži SLAPP indikator ne mora značiti da se sa sigurnošću može zauzeti mišljenje da se radi o SLAPP predmetu. Međutim, utvrđivanjem većeg broja indikatora u određenoj odluci, može se s većom vjerojatnošću zauzeti mišljenje da se radi o SLAPP predmetu.

Odluka je formalno 19, ali se zapravo radi o 18 predmeta s obzirom na to da se jedno od rješenja odnosi na ispravak odluke prvostupanjskog suda.

obzir odredba Smjernica za primjenu sudačkog etičkog kodeksa koja od sudaca traži suzdržavanje od odgovora na javne kritike.²⁴

Iz drugih, javno dostupnih izvora, vidljivo je i da se neki suci javljaju više puta kao tužitelji. Bar u jednom od tih, javno dostupnih, predmeta razvidno je da se nanesena šteta mogla ispraviti objavljenim ispravkom u dužini jedne rečenice, no umjesto toga je vođena parnica s visoko zatraženim i konačno dobivenim iznosom naknade štete. Kod donošenja presude nije ni uzeta u obzir činjenica da je sadržaj članka o problemima dugotrajnog trajanja postupaka bio od javnog interesa, dok je pogreška bila samo netočno pripisivanje odgovornosti pojedinim sucima.

U jednom od slučajeva javilo se i interesantno pitanje premještanja nadležnosti općinskog suda. S obzirom da je privatni tužitelj bio sudac neposredno nadređenog županijskog suda, koji bi mogao odlučivati o proceduralnim aspektima tog predmeta (povodom pravnih lijekova), a ima i ulogu u unapređivanju sudaca općinskog suda, sutkinja općinskog suda kojoj je dodijeljen predmet pa onda i sam sud, zatražili su delegiranje nadležnosti na drugi sud. Vrhovni sud Republike Hrvatske je međutim to odbio (odluka Vrhovnog suda Republike, poslovni broj, II 4 Kr 98/2020-3, od dana 07.12.2020.).

U drugom od tih slučajeva, Vrhovni sud Republike Hrvatske je odbio prijedlog Općinskog suda u Splitu za prenošenje mjesne nadležnosti iz sljedećeg razloga:

„Naime, činjenica istaknuta u prijedlogu da je privatni tužitelj sudac kaznenog odjela Županijskog suda u Splitu i da stoga odlučuje u povodu pravnih lijekova protiv odluka kaznenog odjela Općinskog suda u Splitu, prema ocjeni Vrhovnog suda Republike Hrvatske, ne predstavlja druge važne razloge, u smislu odredbe čl. 28. st. 1. ZKP/08, koji opravdavaju prenošenje mjesne nadležnosti, posebice s obzirom na sadržaj odredbe čl. 50. st. 1. Pravilnika o radu u sustavu eSpis („Narodne novine“ br. 35/15, 123/15, 45/16, 29/17, 112/17 i 119/18) prema kojoj predmete osnovane u povodu žalbe

---

²⁴ „Od sudaca se očekuje da se uzdrže od odgovora na javne kritike. Ponekad pojedinci, te članovi izvršne i zakonodavne vlasti javno iznose svoje viđenje o pogreškama i ograničenjima sudaca i njihovih pojedinačnih pravomoćnih odluka, odnosno kritiziraju rad sudaca. Suci se trebaju uzdržati od uvlačenja u javne rasprave o svom radu, jer svojim prihvatanjem "političke šutnje" ujedno prihvataju da neće javno odgovarati na provokativne kritike. Puno je bolji i pametniji način ignorirati skandalozni napad, nego svojim uključivanjem generirati snagu pokrenute „akcije“. Smjernice za primjenu Kodeksa sudačke etike utemeljene su na međunarodnim načelima sadržanim u dokumentima pojedinačno navedenim u uvodu Kodeksa sudačke etike, a sačinjene su u skladu s Komentarom Bangalorskih načela ponašanja sudaca (Ujedinjene nacije, Ured za droge i kriminal), te u suglasju s Naputkom za primjenu Kodeksa Udruge hrvatskih sudaca, <https://www.iusinfo.hr/korisni-dokumenti/DDHR20220208N175>.

protiv presuda općinskih sudova u kaznenim predmetima algoritam sustava eSpis dodjeljuje u rad svim županijskim sudovima, razmjerno veličini pojedinoga županijskog suda“ (odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, II-4 Kr 42/2019-3, od dana 15.05.2019.).

Iz tog razloga, korisno bi bilo uzeti u obzir i razmisliti o prijedlogu predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske, mr. sc. Radovana Dobronića da se „*tzv. SLAPP rješavaju samo pred županijskim sudovima koji bi takve predmete vodili u prvom stupnju.*“²⁵ Pogotovo u slučajevima u kojima su kao tužitelji osobe koje obnašaju pravosudnu dužnost.

Zaključci

Provedeno istraživanje pokazalo je kako u hrvatskom pravnom sustavu postoji evidentan problem sa strateškim tužbama protiv javne participacije (SLAPP) te da hrvatski pravni sustav ne uspijeva u dovoljnoj mjeri spriječiti upotrebu parničnih postupaka za takvu svrhu.

Glavni faktori koji pomažu ostvarivanju možebitnih SLAPP ciljeva su slijedeći: (i) vrlo dugo trajanje postupaka do pravomoćnosti odluka (preko 4 godine), (ii) nepostojanje orijentacije za dodjelu odšteta za duševnu bol nanесenu člancima u medijima u tzv. Oriјentacijskim mjerilima za naknadu neimovinske štete koje je donio Vrhovni sud Republike Hrvatske, (iii) visoki iznosi odšteta za duševnu bol u sporovima protiv medija u odnosu na praksu i mjerila za nanесenu duševnu bol u drugim slučajevima, na što je upozorio i Europski sud za ljudska prava, a što na žalost nije nagnalo Vrhovni sud Republike Hrvatske da na odgovarajući način izmјeni odnosno nadopuni navedena Oriјentacijska mjerila, (iv) mogućnost nametanja obaveze objavljivanja teksta cjelokupne presude, umјesto sažetka ili samo tzv. izričaja, na trošak tuženog, što s obzirom na način pisanja presuda ima minimalnu informacijsku vrijednost a istovremeno nameće neproporcionalno visoke troškove tuženom, (v) praksa dodjeljivanja iznimno visokih odšteta kada se kao privatni tužitelji javljaju suci, a što utječe na druge slućajeve dok istovremeno ima negativne efekte na percepciju nepristranosti pravosuća.

Istraživanje je pokazalo da znatan broj analiziranih sudskih odluka (i zapisnika) sadrži tzv. SLAPP indikatore (od 1.333 analizirane odluke i zapisnika, njih 551). Pritom 40% svih predmeta sadrži barem jedan SLAPP indikator, a od SLAPP indikatorom, više od 50% njih

---

²⁵ Izvješće predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske o stanju sudbene vlasti za 2023. godinu, Vrhovni sud Republike Hrvatske, Zagreb, travanj 2024., <https://www.vsrh.hr/EasyEdit/UserFiles/izvjestaji/2024/izvjescje-predsjednika-o-stanju-sudbene-vlasti-za-2023.pdf>.

sadrži po nekoliko (više od jednog). Za određeni broj tih predmeta može se s većim stupnjem vjerojatnosti zauzeti mišljenje da se radi o SLAPP predmetu.

Nadalje, analizom sudskih odluka i zapisnika utvrđeno je da u hrvatskom pravnom sustavu prevladaju parnični (građanski) postupci u kojima tužitelji zahtijevaju naknadu štete isplatom u novcu. U većini predmeta protiv medija potražuju se relativno visoki iznosi, u prosjeku iznad 9.000,00 EUR, pri čemu je u polovici slučajeva (medijan) iznos viši od 5.000,00 EUR, dok se u manjem broju parničnih postupaka zahtijeva i objava pravomoćne presude od strane tužitelja na trošak tužitelja.

Visoko postavljene iznosi naknada šteta u korelaciji su s visinom sudskih i odvjetničkih troškova, slijedom čega isti upravo najčešće mogu imati zastrašujući, tzv. odvraćajući efekt na tuženike, pored neizvjesnosti ishoda predmetnog postupka. Ne smije se zanemariti da se navedeni iznos dodatno uvećava za zatezne kamate koje teku tijekom cijelog trajanja predmetnog postupka. Naime, uzimajući u obzir dugotrajno trajanje postupka, u prosjeku preko 4 godine do pravomoćnosti, zatezne kamate mogu znatno utjecati na iznos koji je tuženik dužan tužitelju, u slučaju da sud usvoji tužbeni zahtjev. S tim u vezi, uvidom u drugostupanjske odluke, razvidno je da drugostupanjski sudovi često snižavaju naknade šteta koje su dodijelili prvostupanjski sudovi.

Tužitelji često pokreću više parničnih postupaka protiv istog tuženika, a ponekad istovremeno iniciraju i kaznene postupke. Iako je manji broj postupaka protiv medija kaznenog karaktera, oni se često vode zbog optužbi za klevetu ili uvredu, koje još uvijek predstavljaju kazneno djelo u hrvatskom pravnom sustavu. Uobičajena je i kumulacija tužbenih zahtjeva, pri čemu tužitelji istovremeno traže naknadu štete, objavu ispravka i/ili isprike, što sve dodatno opterećuje tuženike. Također, u vezi s istom činjeničnom osnovom, tužitelji ponekad pokreću postupke protiv više tuženika, što povećava troškove postupka, kao i pravnu neizvjesnost, pogotovo ako sudovi ne donesu jednaku odluku, iako se radi istoj činjeničnoj osnovi.

U parničnim postupcima, sudovi često ne valoriziraju okolnost da je tuženik, prije podnošenja tužbe od strane tužitelja, objavio pravovremeno i u cijelosti ispravak objavljenih informacija te ne obrazlažu opravdavaju li okolnosti predmetnog slučaja zaista dosuđivanje naknade neimovinske štete.

Analizom sudskih odluka identificirani su tzv. „serijski“ tužitelji, njih 12, koji često podnose tužbe protiv medija i novinara, koristeći iste ili slične argumente i zahtijevajući istu visinu naknade štete (primjerice 5.308,91 EUR). Većinu tužbi protiv medija pokreću fizičke osobe za

koje bi se moglo zaključiti da su moćni pojedinci, poput političara, saborskih zastupnika, sudaca, a tražene naknade su relativno visoke u kontekstu ekonomskih prilika u Republici Hrvatskoj.

Preporuke

Na temelju donesenih zaključaka, CMT iznosi sljedeće preporuke:

- a. *Nadopuniti Orijehtacijske kriterije kako bi se naknade za duševnu bol zbog objave u medijima uskladila s ostalim odredbama o naknadama za duševnu bol*

U skladu s mišljenjem Europskog suda za ljudska prava u predmetu Narodni list d.d. protiv Hrvatske da postoji problem u određivanju neproporcionalno visokih odšteta, Vrhovni sud Republike Hrvatske bi trebao nadopuniti Orijehtacijske kriterije kako bi se naknade za duševnu bol zbog objave u medijima dovele u sklad s ostalim odredbama o naknadama za duševnu bol te ograničile primjerice na razinu koja je sada predviđena za 20 dana teške fizičke boli (1.500,00 EUR). U izostanku djelovanja Vrhovnog suda Republike Hrvatske, isto ograničenje se može ustanoviti zakonom.

- b. *Objaviti sve presude protiv medija na web stranicama sudova*

Sve prvostupanjske i drugostupanjske presude, kao i sve presude Vrhovnog suda Republike Hrvatske i Ustavnog suda Republike Hrvatske, protiv medija odmah objaviti na web stranicama sudova bez prethodno provedenog postupka anonimizacije jer se radi o predmetima od javnog interesa, s mogućim izuzetkom, ako se radi o obiteljskim i sličnim odnosima.

- c. *Pružiti širu zaštitu medijima u odnosu na Direktivu (EU) 2024/1069 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. travnja 2024. o zaštiti osoba uključenih u javno djelovanje od očito neosnovanih tužbi ili zlonamjernih sudskih postupaka ("strateške tužbe usmjerene protiv javnog djelovanja"), posebno za nacionalne predmete.*

Tzv. anti-SLAPP direktiva (EU) 2024/1069 odnosi se samo na sporove koji imaju prekogranične implikacije, kao i samo na građanske postupke, ne uključujući kaznene. Iz tog razloga, sprečavanje SLAPP tužbi traži šire intervencije u domaće zakonske i druge akte poput

Okvirnih mjerila, pravnih propisa kojim se uređuje parnični i kazneni postupak, Zakona o medijima, kao i promjene te ujednačavanja sudske prakse.

Ministarstvo kulture i medija tvrdi da će odredbe o ranom prepoznavanju i odbacivanju SLAPP tužbi uključiti u novi Zakon o medijima. Za sada nisu poznati ti prijedlozi.²⁶

d. *Zakonski definirati pojam SLAPP-a*

Prilikom definiranja pojma SLAPP-a važno je biti vrlo oprezan jer definicija ima značajne posljedice za opseg primjene zaštitnih mehanizama, poznatih kao tzv. anti-SLAPP mehanizmi, dostupnih tuženima. Slaganjem s Anti-SLAPP kurikulumom za edukaciju odvjetnika i pravnika u Hrvatskoj, GONG-a i PATFox-a, definicija bi trebala biti takva da tuženik treba dokazati zloupotrebu prava samo u odnosu na konkretan slučaj, a ne da posebno mora dokazivati da tužitelj podnosi tužbu kao dio šire strategije kako bi suzbio javnu participaciju. Također, treba paziti da definicija ne bude suviše široka, poput isključivo navođenja termina „očigledno neutemeljen slučaj“, obzirom navedeno može otežati dokazivanje.²⁷

e. *U novom pravnom uređenju predvidjeti odredbe o tri ključna pravna sredstva u sudskom postupku za koji tvrde da predstavlja SLAPP predmet.*

Radi se o sljedećim pravnim sredstvima:

- pružanje od strane tužitelja osiguranja za podmirenje parničnih troškova,
- podnošenje zahtjeva od strane tuženika za rano odbacivanje tužbe u posebnom ubrzanom postupku jer se radi o SLAPP predmetu, uz mogućnost žalbe

---

²⁶ „Isto tako, u novom Zakonu o medijima namjera nam je implementirati mjeru usvojenu u Nacionalnom planu razvoja kulture i medija od 2023. do 2027. godine i pripadajućem Akcijskom planu - mehanizam za rano prepoznavanje i odbacivanje SLAPP tužbi. Uz preporuke EK koje već provodimo, iskazujemo zadovoljstvo u svibnju 2024. usvojenom Direktivom o zaštiti od strateških tužbi usmjerenih protiv javnog djelovanja koja se odnosi na prekogranične slučajeve a koja će se, u Europskom komisijom predviđenom dvogodišnjem razdoblju, transponirati i u nacionalno zakonodavstvo, kako bi se i na taj način osigurala kvalitetna zaštita novinara od neosnovanih ili zlonamjernih sudskih postupaka.“ (Stručna radna skupina za oblikovanje politike suzbijanja SLAPP tužbi, Ministarstvo kulture i medija, <https://min-kulture.gov.hr/strucna-radna-skupina-za-oblikovanje-politike-suzbijanja-slapp-tuzbi/22216>).

²⁷ Predlaže se prilikom definiranja pojma SLAPP-a uzeti u obzir Preporuku Komisije (EU) 2022/758 od 27. travnja 2022. o zaštiti novinara i boraca za ljudska prava uključenih u javno sudjelovanje od očito neosnovanih ili zlonamjernih sudskih postupaka („strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja”), kao i Preporuku Vijeća Europe odnosno Preporuku CM/Rec(2024)2 Odbora ministara država članica o suzbijanju korištenja strateških tužbi protiv sudjelovanja javnosti (SLAPP-a), a koje se odnose na indikatore SLAPP-a (točka 8).

drugostupanjskom sudu ako sudac ne bi prihvatio zahtjev, ako bi prihvatio zahtjev mora se raditi o rješenju koje predstavlja presuđenu stvar među strankama,

- mogućnost izricanja učinkovitih, proporcionalnih i odvraćajućih sankcija stranci koja je pokrenula zlonamjerni sudski postupak protiv javnog sudjelovanja.

Drugo pravno sredstvo trebalo bi biti najučinkovitije u smislu zaštite medija, na način da bi mediji, u svojstvu tuženika, mogli zatražiti rano obustavljanje predmetnog postupka u smislu ranog odbacivanja tužbe u posebnom, ubrzanom postupku, dok bi u glavnom postupku bio prekid dok se ne bi odlučilo o eventualnom odbacivanju tužbe. U tom smislu, za razliku od uređenja predviđenog Direktivom, CMT smatra da bi se medijima i novinarima, u svojstvu tuženika, trebalo omogućiti, protiv sudskih odluka kojima se odbacuje njihov prijedlog za rano odbacivanje tužbe, podnošenje žalbe županijskom sudu kao drugostupanjskom sudu. Naime, navedeno je važno zbog mogućnosti kontrole i eventualnog „popravljanja“ od strane drugostupanjskog suda, eventualne nepravilne i nezakonite odluke koju bi donio prvostupanjski sud; radi ujednačavanja sudske prakse; radi održanja transparentnosti i povjerenja u pravosudni sustav i dr.

Ovdje je važno naglasiti da se rješenje, koje bi sud donosio u slučaju da usvoji prijedlog tuženika za odbacivanje tužbe zato što ista predstavlja SLAPP predmet, ne bi trebalo smatrati procesnim rješenjem, nego rješenjem koje bi steklo svojstvo pravomoćnosti, odnosno koje bi predstavljalo presuđenu stvar među strankama. Dakle, takvo rješenje mora predstavljati *res iudicata* u smislu da se nakon pravomoćnosti takvog rješenja o odbačaju tužbe, nova tužba više ne može podnijeti, obzirom bi navedeno predstavljalo negativnu procesnu pretpostavku za podnošenje nove tužbe.

S tim u vezi, trebalo bi zakonski utvrditi vremenski rok za postupak, odnosno vremenski rok za uvođenje ubrzanog postupka.

Ujedno, protivno uređenju Direktive, odredbe bi trebale uključivati i imovinskopravne zahtjeve koji su istaknuti u kaznenom postupku.

- f. *Zakonskim izmjenama postići da se na teret tuženika u tiskovnim medijima, a na zahtjev tužitelja, objavljuje samo kratki sažetak ili izreka presude, a ne cijeli tekst koji se može objaviti na internetskim stranicama sudova ili internetskim stranicama na kojima se objavljuje relevantna sudska praksa. Isto se treba odnositi i na medije poput radija i*

TV, koji su izostavljeni iz gore navedenog pravnog shvaćanja Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

- g. *Dozvoliti sudjelovanje organizacija civilnog društva u sudskim postupcima kao podršku osobama koje se suočavaju s tužbama ili kao izvora relevantnih informacija*

Trebalo bi razmotriti mogućnost dopuštanja sudjelovanja udruga u sudskim postupcima kao podrške osobama koje se suočavaju s tužbama ili kao izvora relevantnih informacija. Ova inicijativa omogućila bi organizacijama civilnog društva da pruže pravnu podršku, relevantne informacije i argumente sudu te sudjeluju u procesu kako bi osigurale pravedan ishod. Osim toga, prisustvo organizacija civilnog društva u sudskim postupcima može pomoći u jačanju transparentnosti i zaštite prava građana koji su uključeni u javne debate ili aktivizam. Navedeni korak ima potencijal da smanji financijski teret i stres za tuženike te pruži veću podršku onima koji su izloženi pravnim prijetnjama zbog svojih aktivnosti u javnom prostoru.

- h. *Osigurati sustavno praćenje postupaka protiv medija i SLAPP predmeta*

Predlaže se uspostava središnjeg mjesta koje će prikupljati i dijeliti informacije o svim organizacijama koje pružaju savjete i podršku osobama koje su meta neosnovanih i zloupotrijebljenih sudskih postupaka protiv javne participacije. Ova inicijativa podržana je i u dokumentu "*Commission Staff Working Document*", koji prati Prijedlog za Direktivu Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti osoba koje se angažiraju u javnoj participaciji od očigledno neutemeljenih ili zloupotrijebljenih sudskih postupaka ("Strateške tužbe protiv javne participacije") te u Prijedlogu Preporuke Komisije o zaštiti novinara i branitelja ljudskih prava koji sudjeluju u javnoj participaciji od očigledno neutemeljenih ili zloupotrijebljenih sudskih postupaka ("Strateške tužbe protiv javne participacije"). Uspostavljeno središnje mjesto omogućilo bi lakši pristup informacijama i podršci za osobe koje su suočene s ovakvim pravnim prijetnjama, što bi doprinijelo jačanju pravne sigurnosti i zaštiti slobode izražavanja i javne participacije.

- i. *Organizirati dodatne edukacije sudaca o posebnosti postupaka koji se vode protiv medija, kao i edukacije odvjetnika i šire javnosti*

Putem edukacije sudaca trebalo bi osigurati ujednačavanje sudske prakse u slijedećim pravcima.

Naknada nastale štete dosuđivanjem pravične novčane naknade, odnosno naknada štete isplatom u novcu treba biti iznimka, a ne pravilo. Dakle, navedena naknada štete isplatom u novcu trebala bi se dodjeljivati samo ako objava ispravka ili isprike, kao i objava pravomoćne sudske odluke, ne bi predstavljala dovoljnu naknadu štete tužitelju. U tom smjeru, pogotovo treba podsjetiti na odredbu članka 1100. stavka 1. i 2. Zakona o obveznim odnosima, u smislu da nadležni sud treba pri odlučivanju o visini pravične novčane naknade voditi računa o jačini i trajanju povredom izazvanih fizičkih boli, duševnih boli i straha, cilju kojemu služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njezinom naravi i društvenom svrhom. S tim u vezi, u slučaju „*automatskog*“ dodjeljivanja pravične novčane naknade, odnosno bez preispitivanja i bez vođenja računa od strane suda da li u konkretnom slučaju jačina povrede, duševnih boli i dr. zaista opravdava dodjeljivanje iste i je li navodna šteta već naknađena drugim oblikom naknade (primjerice prethodnom objavom ispravka od strane tuženika), navedeno postupanje može poticati tužitelje, na podnošenje predmetnih tužbi, čime se zapravo dodjeljivanjem pravične novčane naknade pogoduje težnjama koje nisu spojive s njezinom naravi i društvenom svrhom. Konkretno lukrativnosti koja nije spojiva s naravi i društvenom svrhom pravične novčane naknade.

Tužitelj u postupku treba dokazati navodno nastalu štetu, odnosno da se u konkretnom slučaju, kada se radi o naknadi neimovinske štete i kada se traži dodjeljivanje pravične novčane naknade, zaista radi o tako izuzetno jakom napadu koji prema svom intenzitetu, trajanju i prilikama sredine uzrokuje jasno manifestiranu povredu časti i ugleda čovjekove ličnosti. Slijedom navedenog, za naknadu štete CMT smatra da ne bi trebali biti dostatni navodi o navodnom ispitivanju prijatelja tužitelja i/ili isključivo navodi tužitelja o njegovim duševnim bolovima.

Sudovi trebaju u parničnim postupcima radi naknade štete pravičnom novčanom naknadom valorizirati je li tužitelj zahtijevao ispravak te je li tuženik, prije podnošenja tužbe, objavio traženi ispravak (kao i je li ga objavio bez odgode i/ili se radi o tome da ga je objavio samoinicijativno, bez zahtjeva) te je li objavljeni ispravak dovoljna naknada štete tužitelju. Neosnovana je argumentacija da je navodno notorno da se ispravci ne čitaju, obzirom bi u tom

slučaju bilo i postavljeno pitanje potrebe javnog objavljivanja sudskih presuda na trošak tuženika.

S tim u vezi, već je sada Zakonom o medijima propisano da svatko ima pravo od glavnog urednika zahtijevati da bez naknade objavi ispravak objavljene informacije kojom su bila povrijeđena njegova prava ili interesi. Pravo na ispravak imaju i pravne osobe i druge organizacije i tijela, ako su informacijom bila povrijeđena njihova prava i interesi. Svrha ispravaka je ispravljanje netočne ili nepotpune informacije. Pri tome, sudovi trebaju voditi računa da se sudski sporovi o objavi ispravka rješavaju po hitnom postupku te da rasprava o tužbi za objavu ispravka mora biti ograničena na raspravljavanje i dokazivanje činjenica u pogledu tuženikove dužnosti objave ispravka. Dakle, takvi postupci ne bi smjeli dugo trajati obzirom na potrebu hitnosti i ograničenost raspravljavanja i dokaznog materijala.²⁸

U postupku radi naknade štete treba voditi računa o specifičnostima kada pravne osobe (primjerice korporacije, odnosno trgovačka društva) tvrde da im je povrijeđeno pravo osobnosti te traže naknadu štete. Naime, pravne osobe, radi svoje specifičnosti, postojanje povrede prava osobnosti, trebaju biti dužne potkrijepiti i drugim dokaznim sredstvima (otkazi suradnje zbog objave članka, ne produžavanje određenih ugovora uslijed objave članka, i sl.).

Suci prilikom odlučivanja o osnovanosti tužbenog zahtjeva trebaju uzeti u obzir činjenicu je li tužitelj javna osoba. Naime, svakako da i javne osobe imaju pravo na dostojanstvo, ali one su u svemu ostalome manje zaštićene i više izložene javnosti jer su samim time što su javne na neki način već pristale na određeno izvlaštenje vlastite osobnosti. Naime, često je zanimanje javnosti za postupke tužitelja kao javne osobe, kao i za događanja vezana uz istog, pod posebnom prismotrom javnosti i od posebnog interesa za javnost.

Tu je najvažnije istaknuti predmet pred Europskim sudom za ljudska prava, Axel Springer AG protiv Njemačke (zahtjev broj 514058/12) od 21.09.2017. godine.

Naime, u takvim slučajevima je potrebno izvagati kojem pravu, odnosno zaštićenoj vrijednosti u konkretnoj situaciji treba dati prednost, koje pitanje se rješava tzv. testom „vaganja“ relevantnih činjenica na sljedeći način:

- sud treba ocijeniti je li doprinos raspravi u javnom interesu,
- u kojoj je mjeri osoba poznata javnosti,
- kakav je sadržaj danih isprava,

---

²⁸ Članak 40. i 48. Zakona o medijima (Narodne novine br. 59/2004, 84/2011, 81/2013, 114/2022).

- kakvo je prethodno ponašanje osobe na koju se izjava odnosi.

U tom smislu, podsjećamo na relevantne odredbe Zakona o medijima, koje se odnose zaštitu privatnosti i koje propisuju da osoba koja obavlja javnu službu ili dužnost ima pravo na zaštitu privatnosti, osim u slučajevima koji su u vezi s javnom službom ili dužnosti koju osoba obavlja. Osoba koja svojim izjavama, ponašanjem i drugim djelima u vezi s njezinim osobnim ili obiteljskim životom sama privlači pozornost javnosti ne može zahtijevati istu razinu zaštite privatnosti kao drugi građani. Nema povrede prava na zaštitu privatnosti, ako u pogledu informacije prevladava opravdani javni interes nad zaštitom privatnosti u odnosu na djelatnost novinara ili na informaciju.²⁹

Također, značajan je i predmet *Lingens protiv Austrije* (zahtjev broj 9815/82), od 08.07.1986. godine, u kojem Europski sud za ljudska prava utvrđuje da bi političari trebali očekivati mnogo veću kritiku svojih postupaka i djelovanja nego obične osobe. Bez obzira na činjenicu da mediji ne smiju prijeći granice, uključujući zaštitu ugleda drugih, granice prihvatljive kritike od strane medija “*šire su kada je riječ o političaru nego kada je riječ o privatnoj osobi.*” Europski sud za ljudska prava je nadalje utvrdio da, iako političari također imaju pravo na zaštitu svog ugleda čak i kada ne djeluju u privatnom svojstvu, “*zahtjevi za takvom zaštitom moraju se odvagati u odnosu na interese otvorene rasprave o političkim pitanjima.*”³⁰

U drugom predmetu, odnosno u predmetu *Bladet Tromsø i Stensaas protiv Norveške* (zahtjev br. 21980/93), od dana 20.05.1999. godine, Europski sud za ljudska prava je ocijenio da je došlo do povrede prava na slobodu izražavanja te je naznačio da članak 10. štiti ideje koje vrijedaju, šokiraju ili uznemiruju. Europski sud za ljudska prava je u navedenom predmetu također istaknuo da je odgovornost masovnih medija prenositi informacije i ideje o pitanjima od javnog interesa.³¹

²⁹ Članak 7. i 8. Zakona o medijima (Narodne novine br. 59/2004, 84/2011, 81/2013, 114/2022).

³⁰ Europski sud za ljudska prava naglasio je u tom predmetu posebnu važnost medija u prenošenju “*informacija i ideja o političkim pitanjima kao i o onima u drugim područjima od javnog interesa*” te se presuda smatra jednom od njegovih “*klasičnih*” presuda. Zakonodavstvo o kleveti stoga bi im trebalo pružiti manju, a ne veću zaštitu, kao što je to bio slučaj u mnogim zemljama u to vrijeme. Presuda ostaje kamen temeljac sudske prakse Europskog suda za ljudska prava u području slobode izražavanja

Lingens v. Austria, Global freedom of expression, Columbia University, <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/lingens-v-austria/>.

V. više sljedeće odluke: *José Angel Patitó v. Diario La Nación*, *Editorial Río Negro S.A. v. Neuquén*, *Grupo Clarín S.A. v. Poder Ejecutivo Nacional*, *Canicoba Corral v. Acevedo*, *Tešić v. Serbia*, *Burundian Journalists’ Union v. Attorney General*, *Herrera-Ulloa v. Costa Rica*, *Pavel Ivanov v. Russia*, *Plessis-Casso v. France*, *Mladina dd. Ljubljana v. Slovenia*, *Dzhugashvili v. Russia*, *Steel and Morris v. United Kingdom*, *Murphy v. Ireland*, *The Case of Bekir Coşkun i dr.*

³¹ Podnositelji zahtjeva bili su trgovačko društvo koje je izdavalo novine i urednik tih novina. Novine su objavile članke temeljene na nalazima službeno imenovanog inspektora koji je putovao na brodu za lov na tuljane. Izvješće

U pogledu javne osobe, treba naglasiti i predmet Feldek protiv Slovenije (zahtjev br. 29032/95), od dana 12.10.2001., radilo se o članu Vlade, javnoj osobi u pogledu koje su granice prihvatljive kritike šire nego u slučaju privatne osobe. Europski sud za ljudska prava je primijetio da je izjava podnositelja zahtjeva sadržavala oštre riječi, ali nije bila bez činjenične osnove te da nije postojala sugestija da je izjava dana na drugi način osim u dobroj vjeri, slijedeći legitiman cilj zaštite demokratskog razvoja novo uspostavljene države čiji je podnositelj zahtjeva bio državljanin.³²

S tim u vezi, *a propos* javnog interesa, čak i kada bi sud u određenom predmetu utvrdio odgovornost novinara ili aktivista za djelo koje je bilo u javnom interesu, pojam javnog interesa ponekad se može koristiti kako bi se smanjila ili u potpunosti otklonila šteta koju je tuženik dužan platiti tužitelju.

Štoviše, u slučaju da tužitelj kumulira tužbene zahtjeve – zahtijeva naknadu navodno nastale štete isplatom u novcu/objavom isprike/objavom pravomoćne sudske odluke/objavom ispravka, suci trebaju voditi računa nadoknađuje li se u cijelosti naknada štete i usvajanjem samo jednog (ili samo nekih) od više istaknutih tužbenih zahtjeva. Dakle, sud ne bi trebao „*automatski*“, nakon što ustanovi da je tužbeni zahtjev osnovan, usvajati tužbeni zahtjev u cijelosti te dodjeljivati sve tražene oblike naknade šteta, ako je samo i jedan od njih podoban da nadoknadi štetu tužitelju u cijelosti.

Sudovi bi trebali u postupcima valorizirati činjenicu ako tužitelj učestalo podnosi tužbe protiv medija, odnosno nakladnika, novinara, glavnog urednika, kojim traži naknade štete isplatom u novcu. Pogotovo, ako se često traže isti ili približni iznosi novca te iznose, odnosno doslovce „*kopiraju*“ isti činjenični navodi te iste i/ili slične pravne argumentacije o navodno nastaloj duševnoj boli u različitim postupcima.

Ako tužitelj pred istim sudom podnese više tužbi protiv iste osobe ili pred istim sudom teče više parnica u kojima je ista osoba protivnik raznih tužitelja ili raznih tuženika, a za koje je

---

je tvrdilo da su lovci na tuljane postupali nezakonito ne pridržavajući se propisa. Ministarstvo ribarstva privremeno je zabranilo objavljivanje izvješća jer su imenovani pojedinci bili optuženi za kaznena djela. Nakon što su članovi posade pokrenuli postupak za klevetu protiv podnositelja zahtjeva, određene izjave proglašene su klevetničkim i stoga ništavnim. Podnositeljima zahtjeva naloženo je plaćanje naknade članovima posade.

³² Europski sud za ljudska prava je u predmetu Feldek protiv Slovenije (zahtjev br. 29032/95), od dana 12.10.2001. također primijetio da je izjava podnositelja zahtjeva predstavljala vrijednosni sud čija istinitost nije podložna dokazivanju. Sud nije smatrao da sama uporaba izraza "fašistička prošlost" od strane podnositelja zahtjeva predstavlja izjavu apsolutne činjenice; taj je izraz širok i može obuhvaćati različite pojmove o njegovom sadržaju i značenju; jedno od tih značenja moglo bi biti da je osoba sudjelovala u fašističkoj organizaciji kao član, a da pritom nije podrazumijevala konkretne aktivnosti propagiranja fašističkih ideala.

predviđena ista vrsta postupka i u kojima sudi sudac pojedinac, trebalo bi poticati praksu da se sve te parnice rješenjem suca pojedinca spoje radi zajedničkoga raspravljanja, naravno ako bi se time ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi. Navedeno je primjenjivo ako se zaista u konkretnom slučaju može očekivati ubrzavanje raspravljanja ili smanjivanja troškova. Primjerice, tužitelj protiv istog tuženika podnese pred istim sudom dvije tužbe – jednu radi naknade štete, a drugu radi objave ispravka ili primjerice slučaj u kojem tužitelj podnosi više tužbi protiv istog tuženika, jednu za tiskovno, jednu za elektronsko izdanje. Također, navedeno bi moglo biti primjenjivo u slučaju ako je ista informacija (ista činjenična osnova) koju je objavilo više tuženika povod za navedene tužbe istog tužitelja protiv različitih tuženika koji su objavili iste ili slične članke. Dakle, ako se radi o istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi.

Nastavno na gore navedeno, svakako treba pojačati svijest sudaca da koriste već zakonom predviđena pravna sredstva za provođenje procesne discipline stranaka u postupku. Naime, sudovi trebaju provoditi procesnu disciplinu i odbijati dokazne prijedloge koji nisu nužno povezani uz predmetni postupak, već se predlažu samo kako bi se povećali troškovi i/ili kako bi se odugovlačio predmetni postupak.³³

j. *Dekriminalizirati kazneno djelo uvrede*

Jedna je od svrha kažnjavanja i odvraćajuća, u smislu generalne i specijalne prevencije na način da se utječe na počinitelja kaznenog djela i sve druge da ne čine kaznena djela kroz jačanje svijesti o pogibeljnosti činjenja kaznenih djela i o pravednosti kažnjavanja.³⁴ Upravo radi navedenog, brojni kritičari smatraju kako se upravo korištenjem SLAPP-a u kaznenopravnim postupcima postiže tzv. odvraćajući učinak u smislu objavljivanja informacija od javnog interesa.

Kazneno djelo uvrede propisano je člankom 147. Kaznenog zakona te je njegov temeljni oblik propisan stavkom 1. Kaznenog zakona koji predviđa kažnjavanje novčanom kaznom do devedeset dnevnih iznosa onoga tko uvrijedi drugoga. Stavkom 2. istog članka predviđen je kvalificirani oblik, a time i strože kažnjavanje (do sto osamdeset dnevnih iznosa), za onoga tko kazneno djelo uvrede počini putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na

---

³³ V. točku 27. Preporuke Komisije (EU) 2022/758 od 27. travnja 2022. o zaštiti novinara i boraca za ljudska prava uključenih u javno sudjelovanje od očito neosnovanih ili zlonamjernih sudskih postupaka („strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja”).

³⁴ Članak 41. Kaznenog zakona.

javnom skupu ili na drugi način zbog čega je uvreda postala pristupačnom većem broju osoba. Međutim, Kazneni zakon ne predviđa zakonsku definiciju kaznenog djela uvrede radi čega je otvoren prostor za različita tumačenja.³⁵ Ako je počinitelj bio izazvan nedoličnim ponašanjem oštećenika, ili je oštećenik pred sudom prihvatio njegovu ispriku zbog počinjenog djela, sud ga može osloboditi kazne.

Glede kaznenog djela uvrede, opet je relevantan slučaj, odnosno već gore navedeni predmet koji se pred Europskim sudom za ljudska prava, odnosno Lingens protiv Austrije. Europski sud za ljudska prava izjavio je da je pravo na slobodu izražavanja „primjenjivo“ ne samo na „informacije“ ili „ideje“ koje su povoljno prihvaćene ili se smatraju bezazlenima ili nevažnima, nego i na one koje vrijeđaju, šokiraju ili „uznemiruju“. Međunarodno pravo o ljudskim pravima ne priznaje „pravo“ da se ne bude uvrijeđen te štiti govor koji bi se mogao subjektivno percipirati od strane pojedine osobe kao „uvredljiv.“ Slijedom toga, kriminalizacija uvrede nikad se ne može opravdati zaštitom prava drugih.³⁶

Od svojih vodećih presuda u predmetima Lingens protiv Austrije i Oberschlick protiv Austrije (br. 1), Europski sud za ljudska prava je naglasio da je potrebno pažljivo razlikovati između činjeničnih izjava, s jedne strane, i vrijednosnih sudova, s druge strane. Dok se postojanje činjenica može dokazati, istinitost vrijednosnih sudova nije podložna dokazivanju (McVicar protiv Ujedinjenog Kraljevstva, § 83; Lingens protiv Austrije, § 46). Zahtjev za dokazivanje istinitosti vrijednosnog suda stoga je nemoguće ispuniti i predstavlja povredu slobode mišljenja, koja je temeljni dio prava zajamčenog člankom 10. (Morice protiv Francuske [GC], § 126; Dalban protiv Rumunjske [GC], § 49; Lingens protiv Austrije, § 46; Oberschlick protiv Austrije (br. 1), § 63).³⁷

---

³⁵ V. HND: Tražimo od Vlade dekriminalizaciju svih djela protiv časti i ugleda, Hrvatsko novinarsko društvo, nd-trazimo-od-vlade-dekriminalizaciju-svih-djela-protiv-casti-i-ugleda, stranici pristupljeno: 15.09.2024.

³⁶ Vidi Croatia: Decriminalise insult and defamation, Article 19, <https://www.article19.org/resources/croatia-decriminalise-insult-and-defamation/>, stranici pristupljeno: 15.09.2024.

³⁷ Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights, Freedom of expression, European Court of Human Rights, ažurirano 31.08.2022.

Prilozi

Prilog 1 – Statistička obrada podataka

Prilog 2 – Analiza odabranog broja predmeta s dva ili više SLAPP indikatora

Prilog 3 – Zahtjev za pristup informacijama Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, odgovor Vrhovnog suda Republike Hrvatske, žalba Povjereniku za informiranje

Justice for Journalists

Foundation for International
Investigations of Crime against Media

Copyright © 2020 Justice for Journalists, All rights reserved.

Justice for Journalists Foundation is a London-based charity (Registered Charity Number 1201812) whose mission is to fight impunity for attacks against media. Justice for Journalists Foundation monitors attacks against media workers and funds investigations worldwide into violence and abuse against professional and citizen journalists. Justice for Journalists Foundation organises media security training and creates educational materials to raise awareness about the dangers to media freedom and methods of protection from them.

